SPEKÜLATİF MASONLUĞUN KURULUŞU

Spekülatif Masonluğun kuruluş hareketleri 17. Yüzyılın ortalarında başlar. Gerçi ilk Büyük Loca'nın kuruluş yılı 1717'dir, ama bu kuruluşun gerçekleşebilmesi için operatif masonlukta yaklaşık olarak 70 yıl kadar süren bir aşamalar devresi geçirilmesi gerekmiştir.

Masonluk, diğer birçok kurumda olduğu gibi statüsü önceden tasarlanarak sonra kısa süre içinde kuruluşu tamamlanıp ortaya çıkmamıştır. Bugünkü modern masonluk yaklaşık olarak altı yüzyıldan bu yana süregelen operatif masonluğun bir devamıdır; ancak Ortaçağ sonlarına doğru köklü bir değişime uğrayarak spekülatif niteliğini kazanmıştır. Asırlar boyunca bir kapalı cemiyet olarak varlığını koruyan ve sürdüren mason topluluğunda böyle bir değişimin birkaç yıl gibi kısa bir süre içinde gerçekleşememiş olması çok doğaldır.

Elde edilebilen tarihsel belgelerdeki kayıtlara göre, Masonluğa spekülatif bir nitelik kazandırmak için ilk girişimde bulunanlar arasındaki en önemli isim Elias Ashmole'dür. Ünlü bir ejiptolog ve simyacı olan Ashmole 1646'da İngiltere'nin Warrington kentinde tekris edilerek mason olmuştur. Ashmole ayrıca bir Rozikrüyendir. Operatif Masonlar ile Rose-Croix'ları birleştirebilecek olursa, o devirdeki bütün gizli fikir kuruluşları arasında ve dolayısiyle insanlar arasında bir birlik sağlanabileceğini düşünmüş tür.

Elias Ashmole, bu düşüncesi uyarınca bir proje hazırlamış ve dört gruba ayrılan 33 dereceli bir çalışma sistemi önermiştir. Çok özet olarak bu projenin kapsamı ilk derecelerde düşünce gelişimi ve evriminin incelenmesi, daha sonraki derecelerde bunların etken ve sonuçlarının toplanması, yüksek derecelerde ise dinsel inançlarla felsefi düşüncelerin bir sentezе ulaştırılması suretiyle bütün insanları içeren bir Kardeşlik kurulmasıdır.

Ne var ki Ashmole, böyle bir projeyi önermiş olmakla birlikte, tekrisinden hemen sonra 35 yıl gibi uzun bir süre mahfillere hiç devam etmemiştir.

17. Yüzyılın ikinci yarısında, hemen hemen her Avrupa ülkesinde ve Amerika'da birçok kentte organize Mason Locaları kurulmuştu. Bu locaların her biri bağımsızdı ve kendisine özgü, üyelerinin meslek ve sanatına uygun gelenekleri ve çalışma biçimleri (ritleri) vardı. Bütün bu locaların ortak yönü, üyelerini iyi ün kazanmış kimselerden tekris suretiyle kabul etmeleri olup, aralarındaki bağlılık dostluk ilişkilerinden ibaretti. Bu bağımsız localar, kendi içlerindeki dayanışma ve gizlilikleri sayesinde varlıklarını sürdürebilmekteydiler. Ancak, bu devirdeki politik ve dinsel mücadeleler iç savaşlara dönüşmeye başlayınca, öte yandan bilim ve fen tartışmaları sonunda birçok eski kuruluşun yıkılması

kaçınılmaz olunca, kendi başlarına yaşayamayacaklarını anlayan kuruluşlar birleşerek ortak amaçlarına doğru yürümek için daha güçlü bir dayanışma oluşturmak gereğini duydular.

Bu noktada kısa bir yorum yapmakta yarar görüyorum. Eğer Mason Locaları Ortaçağ'da ve daha önceki mesleki kuruluş niteliklerini olduğu gibi korumuş olsalardı; bir diğer deyişle Masonluğa aslında inşaatçılık ile ilgili olmayan kişiler hiç kabûl edilmemiş olsaydı, böyle bir güçbirliğinin oluşturulmasına da gerek kalmıyabilirdi. Nitekim, diğer meslek loncaları böyle bir gereksinime duymamışlardır. Sendika, işçi konfederasyonu ve meslek odası gibi kuruluşların ortaya çıkışı daha sonraki devirlerde ekonomik nedenler ile yer almıştır. Oysa Mason Localarında 17. yüzyılda üyelerin büyük çoğunluğu kabul edilmiş masonlardır ve mesleki çalışmaların yerini fikrî ve felsefî çalışmalar almaya başlamıştır.

Spekülatif Masonluğun ilk kez İngiltere'de doğuşunun nedeni de, bu ülkede operatif masonluğun âdeta çöküşüdür. Londra'da 1666 yılında çıkan büyük bir yangın binlerce büyük bina ile birlikte 86 kilisenin de harabolması ile sonuçlanmıştı. Kentin yeni baştan imarı için ülkenin her yöresinden masonların çağırılması zorunluğu doğmuştu.

Bütün Masonlar Sir Cristopher Wren yönetimindeki Londra merkez Locasının emrine girdiler. Bu arada inşasına başlanan Saint Paul katedrali Sir Cristopher Wren'in 1702'de istifa etmesinden sonra yerine kimsenin geçmemesi nedeniyle yarıda kaldı. Bunun üzerine Saint Paul Locası bir karar alarak bundan böyle masonluğun imtiyazlarından yalnız inşaatçıların yararlanmıyacağını ve usulüne uygun biçimde masonluğa alınan herkesin bu haklara sahip olacağını ilân etti. Böylelikle fiilen Spekülatif Masonluğun kuruluşu başlamış oldu. Bununla birlikte gerçek kuruluş, 1717 yılında operatif Masonlar ile Rose-Croix'ların bir araya gelişi ile oluşmuştur.

Burada bir parantez açarak kısaca Rose-Croix kuruluşunun ne olduğunu belirtmekte yarar var.

Rose-Croix örgütü 17. Yüzyıl başlarında Almanya'da doğan bir tür tarikattır. İnsanlığın mutluluğunun gerçekleşebilmesi için çalışan dinsel nitelikte bir ekol oluşturmuştur. Thomas More'un Utopiası ve François Bacon'un Atlantis'ine benzer nitelikte bir toplum oluşturmayı ideal edinmiştir. Rosikrüyenler Natüralist bilimin yayıcıları olup simya ile uğraştıklarından ve metafiziğe karşı olduklarından din çevrelerinin ve özellikle Cizvitlerin saldırılarına maruz kalmışlardır. Spekülatif Masonluğun kuruluşunda ismi en önde gelen Jean Théophile Désaguliers de Rozikrüyendir.

24 Haziran 1717'de Londra ve Westminster'deki Mason Locaları ile Rose Croix'lar bir araya geldiler ve birleşmeye karar verdiler. Ortada daha bir çok örgüt varken masonların Rose Croix'larla birleşmeye girişmelerinin temel nedeni Protestan ve Anglikan kiliselerinin gelişmesinde Rose Croix örgütünün önemli ölçüde etkisi olmasıdır. Öte yandan Rose Croix'lar arasında çok sayıda mason bulunuşunun da etkisi vardır.

Londra'daki en ileri gelen dört mason locası bu tarihte birleşti ve Londra Büyük Locası kuruldu. Ancak bu birleşmenin ilkelerini Masonluk ilkelerine aykırı sayan York Locası Londralıları yeni bir tarikat kurmakla ve masonluk olmayan bir örgüt oluşturmakla suçladı. Bunun üzerine 1718'de Büyük Üstadlığa seçilen George Payne bütün eski masonik belgelerin toplanmasına girişti. Ancak toplanan belgelerin bir yangında yitirilmesi nedeniyle, ertesi yıl Büyük Üstadlığa seçilen Dösaguliers tarafından Masonluğun Temel Yasalarını oluşturmak üzere bir proje geliştirildi. Bu proje, tekrar Büyük Üstadlığa seçilen George Payne tarafından 1721'de halefi Duc de Montagu'ya devredildi. O da bu projeyi gözden geçirerek temel yasayı oluşturması için James Anderson'u görevlendirdi. Anderson yasa üzerindeki görüşünü Büyük Üstad'a sunduktan sonra 14 kişilik bir komisyon toplandı ve bazı düzeltmeler yaparak yasanın kabul edilmesini önerdi. Temel Yasa 1922 de Büyük Mahfil tarafından onaylanarak 1723'de Duc de Warton'un Büyük Üstadlığı sırasında basıldı ve yürürlüğe girdi.

Spekülatif Masonluğun kuruluşu böylelikle tamamlanmış oldu. Ancak bundan sonra, daha başlangıçta York Locasının karşı duruşunda olduğu gibi, masonluğun kendi içinde, özellikle Temel Yasanın kapsamı nedeniyle, birçok gelişkiler ve zaman zaman bölünmeler yer aldı. Operatif Masonluğun artık sözünün edilmediği 18. Yüzyıl sonlarına doğru birbirinden farklı görüşleri benimseyen birkaç Büyük Loca oluştu. Bu Büyük Localar ile bağımsız locaların büyük bölümü uzun süre tutunamıyarak diğerlerine katıldılar. Sonuç olarak temelde ayrılığı bulunan iki tür Spekülatif Masonluk günümüze kadar geldi.

İngiltere'deki bu gelişmeler sırasında diğer Avrupa ülkeleri ve Amerika'da da operatif masonluktan spekülatif masonluğa geçiş aşamaları yer alıyordu. Nitekim 1730 da Fransa'da 1736'da Amerika'da 1737'de Almanya'da ve sırayla diğer ülkelerde de Büyük Localar kuruluşlarını tamamladılar.

JAMES ANDERSON KİMDİR?

Masonlukta isminden en çok söz edilen kişi her halde James Anderson'dur. Bunun nedeni, 1723 yılında kabul edilen Masonluğun Temel Yasasının Anderson'un adına izafe edilişi, hatta bu yasanın Anderson Nizamnamesi adıyla bilinişidir.

Masonluğun temel yasalarının hazırlanışında James Anderson'un katkısı olduğu yadsınamaz. Ancak bu yasanın özüyle ve bütünüyle Anderson'un eseri olduğunu kabül etmek yanlıştır.

James Anderson İskoç asıllı olup 1679'da Aberdeen'de doğmuş ve bu kentteki Marischal College de eğitim görerek 1710 da rahipliğe başlamış ve Londra'daki İskoç Presbiteriyen Kilisesi'nin vaizi olmuştur. 1723 de Duc van Buchan'ın özel papazlığını yürüten Anderson, 1734'de Leicester Fields'de bir kilisenin yönetimini almış, 1739'da ölmüştür.

Masonik yaşamına gelince... İskoçya'da tekris edilmiş olduğu sanılan Anderson'un masonik yaşamına ilişkin çok detaylı bilgiler bulunamamıştır. 1710'da St. Paul Operatif Masonlar Locası'nın papazlığını yaptığı bilinmekte, 1715'de ise cemiyetten çıkarıldığı söylenmektedir.

O zamanlarda Operatif Masonluk yedi derece üzerinden çalışır ve çalışmalar önce 7. Derecede açılarak alt derecelere doğru sürdürülürdü. Bu derece sistemi, bugün

kullanılmakta olan ritlerin daha sonraki yıllarda oluşturulmasına kadar sürdürülmüş ve operatif masonların gelenekleri de korunmuştu. Temel Yasa'nın yürürlüğe girdiği 1723 yılında, Anderson 17. sayılı Loca'nın Üstadı idi ve çalışmaları 1. Derecede açardı. Bunun nedeni olarak Anderson'un 7. Dereceyi bilmediği iddia edilir.

James Anderson 1723 tarihli yasanın raportörlüğünü yapmış ve dolayısiyle hazırlanışında emeği geçmiştir. Ancak bu yasanın hiç bir yerinde adı geçmez. Temel Yasanın "Yeni Kitap" başlıklı ikinci ve 1738 tarihli baskısında ise yazar yerinde James Anderson adı yer almaktadır.

1723 ve 1738 tarihli baskılar arasında gerek kompozisyon, gerekse görüş ve anlayış bakımından önemli farklar vardır. 1723 anayasası Deist ve hatta Moralist bir üslüp ile kaleme alınmıştır. Buna karşılık 1738 baskısında Anglikan mezhebinin ilkeleri belirmiştir. Ayrıca gene 1738 baskısında Hıristiyanlığın Masonluğun resmî dini olduğunu belirten ve masonluğu yalnız Britanyalılara maleden cümleler yer almıştır.

Masonluğun evrensel amaçları nedeniyle 1738 tarihli Anderson nizamnamesi İngiltere'de de çok dayanamamış ve 1756 yılında ilk metne dönülmüştür. Bundan sonra da James Anderson'un adı öncelikle İngiltere'de olmak üzere adeta unutulmuş, ancak birçok mason örgütlerinde "Anderson Nizamnamesi" adı kalmıştır.

MASONLUK TARİHİNİN ANA HATLARI

BU ÇALIŞMA, BUNDAN ÖNCEKİ ÇALIŞMALARDAN DERLENMİŞTİR.

Genel kavramı bakımında Masonluğun Tarihi çok eskilere uzanır. Çağdaş Masonluğun takvim yılı miladî takvimden 4000 fazladır. Bir tarih olarak, Masonluğun tam M.Ö. 4000 yılında doğduğu söylenemez. Tarih öncesi çağların bu zamanı elde edilebilen belgelere ve bilimsel değerlendirmelere göre itibarîdir.

Masonluğun efsanevî doğuşu tarihsel kayıtlarda özetle şöyle anlatılmaktadır:

Bütün bağımsız temel bilimler Nuh Peygamberin iki kardeşi tarafından bulunmuştur. Nuh'un Ağabeyi Jabel bu bilimleri Geometri'ye dayandırmıştır. Küçük kardeşi Tubal-Cain ise demircilik sanatını bulmuştur. Bu iki kardeş, bulduklarının Tufan'dan sonra kaybolmaması için, bulgularını iki taş sütun üzerine işlemişlerdir.

Tufandan kaybolan bu sütunlardan birini bularak çözümleyen Hermes bağımsız yedi bilimi öğrenmiştir. Bunlar Gramer, Hitabet, Mantık, Aritmetik, Geometri, Müzik ve Astronomi'dir. Hermes bu bilimleri başkalarına da, dikkatlice ve ketumiyet içinde öğretmiştir. Böylelikle, bugünkü Masonluğumuzun sembolik ilk üç derecesinin temeli olan Hermetizm doğmuştur.

Hermes'in öğretilerinden yararlananlardan biri de Babil Kralı Nemrod'dur. Ve onun zamanında yapımına başlanan Babil Kulesi inşaatı, bir inşaatçılık sanatı olarak Masonluğun doğuşunu gerçekleştirmiştir.

Bağımsız yedi bilimi öğrenen Hazreti İbrahim Mısır'a gittiği zaman daha sonra Yedi Bilimin Üstadı adıyla tarihe geçen Euclides'i yetiştirmiştir. Özellikle geometri okutan Euclides, ezoterik (yani yabancılara kapalı) öğretisinde öğrencilerine şöyle öğüt verirdi:

"Herşeyden önce bulunduğunuz ülkeye ve onun kralına sadık kalın. Birbirinizi sevin ve birbirinize karşı sadık ve bağlı olarak yakdiğerinizi kardeş ve arkadaş diye çağırın. Aranızdan başkan olarak seçeceğiniz kişi en güçlü, en akıllı ve en yetenekliniz olsun. Her biriniz onun emirlerini yerine getireceği hususunda vicdanı üzerine yemin etsin."

Euclides'in ölümünden epey bir zaman sonra Kral Davûd Kudüs'te bir mabed inşa ettirmeye başlamıştır. Ancak mabedin asıl inşaatı Hz. Süleyman zamanında baş mimar Hiram yönetiminde yürütülmüştür. M.Ö. 900 yıllarında inşa edilen Süleyman Mabedi ile Hiram Masonluğumuzun en önemli sembollerindendir. Euclides'in önerilerine uygun olarak Çırak-Kalfa-Usta hiyerarşisine tarihte ilk kez Süleyman Mabedi'nin inşasında rastlanmaktadır.

Pisagor, Eflâtun, Çiçeron gibi ünlü bilgin ve düşünürlerin birçoğu Mısır'da masonluk mesleğine girmişler ve gittikleri ülkelerde Masonluğu yaygınlaştırmışlardır. Bu arada nasıl rahipler sınıfının bilgileri gizli tutulmuşsa, masonluğun incelikleri de gizli tutulmuş ve yalnız masonlara aşamalı bir biçimde öğretilmiştir. Bu da tarihler boyunca masonluğa bir esrar havası verdiği gibi, inşaatçılık kutsal bir sanat olarak kabul edildiğinden masonluk bir nevi dinsel nitelik kazanmıştır.

İlk ve Orta Çağlarda Masonluk, inşaat işleriyle uğraşanların meslek örgütleri olduğundan Operatif Masonluk olarak nitelendirilir. Özellikle Ortaçağ'da büyük katedrallerin ve şatoların inşaatında çalışan Masonlar kurdukları örgütlerde birbirlerine sembollerle bağlanmışlardır. Feodal rejimin söreğittiği ve halkın köle sayıldığı İlk ve Ortaçağ Avrupa'sında Masonlar, rahipler gibi özel ve imtiyazlı bir sınıf sayılmışlardır. Böylelikle "bür" niteliğini kazanan operatif masonlar, kendi aralarında oluşturdukları evrensel kardeşlik birliği ile, masonluk sırlarını kendilerinden olmayanlara açıklamayarak elde ettikleri bu imtiyazı ve birliklerini yüzyıllarca korumuşlardır.

Bu eski masonların ilk yazılı anayasası 926 yılında İngiltere'de Kral Athelstan'ın üvey oğlu Edwin tarafından kaleme alınmış olup "Old Charges" (yani Eski Yükümlülükler) adıyla bilinir.

Eski operatif masonların ilk yasalarında yalnız meslekî gerekler değil, ahlâkî ve dinsel ödevler de yer alır. Masonların meslekî sırları ile özgürlüklerini sürdürmelerinin yanı sıra, toplum içinde yapıtları ile beğeni ve kişilikleri ile de saygınlık kazanmalarına özen gösterilmiştir. Bu gerekleriin çok eski olduğu M.Ö. 29 yılında Roma İmparatoru August'a ithaf edilen "Fennî Mimarî" kitabında yer alışlarından da anlaşılmaktadır.

Operatif Masonlar, özellikle Londra'da, kendi birliklerini daha iyi koruyabilmek ve sürdürebilmek için, meslekten olmayan nüfuzlu kimseleri aralarına almaya başlamışlardır. Bu kişiler genellikle lordlar, rahipler ve haçlı seferleri dolayısiyle yetki ve olanaklarını yitiren bazı asilzadelerdik şövalyelerdir. Büyük çoğunlukla 14. Yüzyıl'da başlayan bu akım ile tekris edilerek Masan olanlara "Kabul Edilmiş Mason" denirdi.

17. Yüzyılın ortalarında Mason kuruluşlarındaki denge kabul edilmiş masonların lehine bozulmaya başlamıştır. Operatif Masonlar meslekî lonca biçimine dönmek istemişler, ancak sonradan alınan ve katılan kabûl edilmiş masonların sayıca çoğunlukta olması, spekülatif (yani fikrî) akımın giderek güçlenmesine neden olmuştur.

Masonluğa spekülatif bir nitelik kazandırmak için girişimde bulunanların başında 1646 yılında İngiltere'nin Warrington kentinde tekris olan Elias Ashmole gelir. Ashmole, 17. Yüzyıl başlarında Almanya'da doğan ve insanlığın mutluluğunun gerçekleşmesi için çalışan dinsel nitelikte bir tür ekol oluşturmuş olan Rose-Croix kuruluşuna mensuptur. Masonlar ile Rose-Croix'ları 33 dereceli bir çalışma sistemi içinde birleştirmeyi ilk kez düşünen odur. Böylelikle Spekülatif Masonluğun ilk kez İngiltere'de kuruluş çalışmaları başlamış olmaktadır. Bu gelişmenin ilk kez İngiltere'de yer almasının nedeni ise, 17. yüzyıl sonunda bu ülkede operatif masonluğun çöküntüye uğramasıdır.

Öte yandan bu devirdeki politik ve dinsel çatışmalar İngiltere'de iç savaşa dönüşmeye başlamış, o zamana kadar ancak dostluk ilişkileri olan bağımsız mason locaları da birleşerek daha güçlü bir dayanışma oluşturmak zorunluğunu duymuşlardır. 1703 yılında Saint Paul Locası masonluğun imtiyazlarının yalnız inşaat işçilerini kapsamıyacağını ve usulüne uygun olarak masonluğa alınanların da aynı haklardan yararlanacaklarını resmen ilân etmiştir. Böylelikle spekülâtif masonluk çiilen kurulmuş olmaktadır; ancak asıl kuruluş 24 Haziran 1717 tarihinde Londra ve Westminster'deki dört mason locası ile Rose Croix'ların bir araya gelmeleri ve birleşerek Londra Büyük Locası'nı kurmaları ile gerçekleşmiştir.

Ancak bu birleşmenin ilkelerini Masonluk ilkelerine aykırı sayan York Locası Londra'lıları yeni bir tarikat kurmakla suçlamış,

böylelikle Spekülatif Masonluğun ilk federatif kuruluşu ile birlikte bir ayrılık belirmiştir. Bunun üzerine Büyük Üstad George Payne bütün eski masonik belgelerin toplanmasına girişmiştir. Toplanan bütün belgelerin bir yangında yanması üzerine, bir sonraki Büyük Üstad Jean Teophile Désaguliers Masonluğun Temel Yasalarını oluşturmak üzere bir proje geliştirmiştir. Daha sonra Büyük Üstad olan Duc de Montagu ise bu projeyi gözden geçirerek temel yasayı oluşturması için James Anderson'u görevlendirmiştir. James Anderson'un raportörlüğünü yaptığı temel yasa 1723'de Duc de Warton'un Büyük Üstadlığı sırasında yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Spekülatif Masonluk 1730'da Fransa'ya, 1736'da Amerika'ya geçerek bütün Dünya'ya yayıldı. Ancak İngiltere'de daha başlangıçta beliren çelişki 1738'de James Anderson'un kendi imzası ile temel yasayı yeniden değiştirmesine yol açtı. Bu yeni yasada teist görüşlü (yani Evreni yaratan ve yöneten kişilikli bir tanrının varlığına inanan ve savunan) bir Masonluk anlayışına yer veriliyordu. Oysa 1723 anayasası Deist görüşü (yani Tanrıyı yalnız bir ilk neden olarak gören ve ona kişisel nitelikler vermeyen) liberal bir masonluk anlayışını benimsemişti. İşte bu çelişki 1751 yılında ilk bölünmeyi doğurdu. Daha sonra da anayasada yapılan her değişiklik yeni bir birleşmeyi ya da kopmayı birlikte getirdi.

Britanya'da gerek dinsel inançlar gerekse politik etkilerle gelişen bu çatışmalar yıllarca sürdükten sonra 1813'de tutucu güçlerin lehine sonuçlandı ve 1813 yılında İngiltere Birleşik Büyük Locası kuruldu. İngiltere'de daha sonra zaman zaman tekrar kurulan liberal görüşlü Mason Locaları ve York Locası da tutunamıyarak bu örgüte katıldılar. Bunların en sonuncusu da 1815 yılında İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın yepyeni bir anayasayı kabul etmesi üzerine 1823 yılında kurulan ve 1866 yılına kadar varlığını sürdürebilen "Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası" oldu.

Britanya'da bu olaylar süregiderken Fransa'da 1746'da Özgürlük - Eşitlik - Kardeşlik formülü Masonluğun temel ilkesi olarak kabul ediliyordu. 19. Yüzyıl'ın ortalarında hemen hemen her ülkede bağımsız Mason Locaları kurulmuştu. Ancak bu arada birbirlerinden oldukça farklı ritler oluştuğundan, Büyük Locaların çoğunluğu arasında karşılıklı ilişki kurulamamıştı. Bu ritlerden birçoğu 1875'de toplanan Lausanne Konvanından sonra tarihe karıştı. Bazı obediyanslar bizim de uygulamakta olduğumuz Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'ni, bazıları da İngiltere Birleşik Büyük Locası'nın görüşlerini benimsediler. 1902'de Cenevre'de yapılan bir toplantı ile Uluslararası Masonluk İlişkileri Bürosu, 1921 yılında da aynı kentte yapılan bir toplantıdan sonra Uluslararası Masonluk Birliği (yani Association Maçonnique Internationale) kuruldu.

A.M.İ'nin 1927 yılında yaptığı Paris Konvanı'ndan sonra, İngiltere Birleşik Büyük Locası bu ulusararası gelişmeleri kendi açısından çok sakıncalı görerek 1929 yılında ünlü tanıma koşullarını ilân etti. 1938 yılında da İskoçya Büyük Locası İngiltere Büyük Locasına katılınca bu deklerasyon yenilendi. İngiltere Birleşik Büyük Locası bu deklerasyonunda özetle, kendi örgütlerinin Masonluğun âmir ve hâkim tek otoritesi olduğunu, kendi dogmatik görüşlerine katılmayan her örgütün ve bu gibi örgütlerle ilişkisi bulunanların düzensiz olacaklarını ileri sürüyordu.

1950 yılında Paris'te yapılan bir toplantıda bazı obediyansların Anglo-Sakson Masonluğuna yönelmeleri üzerine, A.M.İ. kendi kendisini tasfiye etti. 1954 yılında ise Viyana'da yapılan bir toplantıda Anglo-Sakson Masonluğu bir güç birliği sağlarken, aynı yıl Lüxemburg'da yapılan bir toplantı ile bazı obediyanslar da liberal masonluğu sürdürme kararı verdiler. 1961 yılında Strasbourg'da bir araya gelen büyük localardan bazıları ise CLIPSAS (Centre de Liaison et d'information des puissances maçonniques signataires de l'appel de Strasbourg) adı altında bir tür uluslararası sekreterya kurdular.

Dünya Masonluğu halen bölgelilik ile iki kutba ayrılmış olup gerçek bir uluslararası örgütte birleşmemiş durumdadır.

LANDMARKLAR

Gerek ritüelimizde, gerekse masonik öğreti ve söyleşilerde zaman zaman niteliğinin ne olduğu pek anlaşılamıyan isim, deyim ve terimler geçer. Bunlardan bazılarının açıklamaları daha yüksek derecelerde yer almaktadır. Bazıları ise Masonluk Tarihi'nde ya da Masonluğun Felsefesi'nde yeri olan konulardır. Landmarklar da bunlardan biridir ve dogmatik Anglo-Sakson Masonluğu'nun liberal özgürlükçü Masonluk'tan ayrılığını belirtir.

Sözlük anlamı bakımından "Landmark" sınır taşı demektir. Masonik sembolizmde de, masonluğun temel ilkelerinin çerçevesini belirleyen sınırlamaları ifade eder. 1723 Anayasası'na bağlı liberal özgürlükçü masonluk Landmark diye bir şeyi kabul etmez, hatta sözünü bile etmez. Dogmaya bağlı Anglo-Sakson Masonluğu ise, ne zaman, nereden ve nasıl çıktığı belli olmayan bazı kısıtlayıcı kurallara, yani Landmarklara uyulmasını zorunlu görür.

Landmark sözcüğünün masonik tanımlanmasında şu açıklamalar verilmektedir:

1. Önde gelen ve zorunlu nitelikler.
2. Her hangi bir sapmaya izin vermeyen temel ilkeler.
3. Masonluğun evrensel yasaları
4. Kesinlikle zorunlu kural, yasa ve törenler.
5. Çok eski ve evrensel görenekler.

Bir Mason'un Landmarklari'ndan söz edildiğinde, Anglo-Sakson Masonluğu'nca en büyük 4 Erdemlik olarak kabul edilen kişisel nitelikler ifade edilir. Bunlar, Ölçülülük (İtidal), Dayanıklılık (metanet), Sağgörü (basiret) ve Denkserlik (Hakkaniyet) tir.

Bir Mason Obediyans'ının düzenli olup olmadığını belirlediği ileri sürülen Landmarklar ise şunlardır:

1- Bir yüce varlığa inanmak.
2- Loca'da Kutsal Yasa kitabının açık bulundurulması.
3- Bütün Masonların eşitliği.
4- Tanışma işaretlerinin gizliliği.
5- Loca'nın korunması gereği.

Genel görünümü bakımından bu landmarkların masonik ilke ve görenekleri zedeleyici her hangi bir özelliği yoksa da, spekülatif masonluğun 18. Yüzyıldan sonraki gelişme döneminde, İngiltere Birleşik Büyük Locası, Landmarkları kendi görüş ve anlayışları doğrultusunda yorumlamış ve bunları Masonluğu belirli bir kalıp çerçevesi içine sıkıştırmak, Masonların da özgürlüklerini kısıtlamak için kullanmıştır ve kullanmaktadır.

Ünlü Mason yazarı Lepage ise gerçek bir Landmark olarak şunu önerir: "Özgür ve bağımsız Loca'da Özgür Mason."

(2°)

AYNA

Masonluğun evrensel amacı, "ideal insanlık mabedinin inşası" olarak simgesel biçimde dile getirilir. Çıraklığı döneminde hamtaşı yontmayı öğrenmiş olan mason, kalfalık derecesini aldığında, artık bu insanlık mabedine bir taş koyabilecek düzeye gelmiştir. Ayna, kalfa masonun resmi ya da imgesidir.

Olumlu bilim, akıl ve bilgelik ile evrime yönelmiş olan ve bundan ötürü de alçakgönüllülüğü benimsemiş olan kişi, eğer alçakgönüllülüğü aşırı ölçüde uygulamaya girişirse, kendini yetersiz ve küçük görmeye başlar. Masonlukta bu da yanılgı sayılır, çünkü gerçek mason gerek başkalarının ve gerekse kendisinin düşünsel ve töresel nitelikleri üstüne objektif yargılarda bulunabilecek düzeye gelmiş olmalıdır. Alçakgönüllülük de kendini küçültmek, küçümsemek ve olduğundan noksan görmek değil, kendinin ne olduğu hakkında gerçek bir kanıya ulaşabilmiş olmaktır. Ayna simgesi de bu objektif yargıyı verme gücü ve böylelikle gerçek bir kanıya ulaşabilmek için bir alıştırmadır.

Ayna, bize şunları anlatır:

Ülküsel toplumun bireyleri, ya da simgesel olarak ideal insanlık mabedinin yapıtaşları olabilmek için kişilerin öncelikle kendi içlerini temizlemeleri, özvarlıklarını içtenlikle eleştirmeleri, eksiklerini görüp tamamlamaları, yanılgılarını düzeltmeleri gereklidir.

İnsan, iyi ve olumlu niteliklerin önce kendisinde bulunmasını istemelidir. Bu, onun için bir özlem, yılmadan sürdürülecek bir uğraşı olmalıdır. Çünkü temelleri kendinde bulunmayan ideal toplumun uygar koşullarını dışarıda aramak boş bir emektir.

Yunus Emre bu gerçeği şu dizelerle dile getiriyor:
" Cümleler doğrudur sen doğru isen;
" Doğruluk bulunmaz sen eğri isen."

Hacı Bektaş Veli de bir kıtâsında şöyle sesleniyor:

" Hararet nardadır saçta değildir;
" Keramet başta dır taçta değildir;
" Her ne ararsan kendinde ara;
" Kudüs'te, Mekke'de Haç'ta değildir."

Bu iki bilge kişinin sözleri de bize gösteriyor ki, eğer insan, yaşantısında yabancı olan ve bilinmeyen bir yüksek değerin gelip kendisini ona göstereceğini sanarak bekliyorsa aldanıyor demektir. İnsan, gerçek yüksek değeri kendi içindeki iyilik, doğruluk, diğerkâmlık gibi erdemlerin gelişiminde aramalıdır. Yaşamda en yüksek, en olumlu ve en güzel ne varsa, onları ulaşılması güç uzak yerlerde değil, kendi özvarlığında, kişisel gücünde ve emeğinde bulacaktır.

Bunun için insanın, kendisini karşısına alarak, kendisine bakmak, kendisini incelemek, kendisini tanımaya çalışmak gücünü göstermesi gereklidir. Bunu yapabildiği zaman, kendi içinde doğa yasalarını ve doğanın tüm öğelerini görecektir. Bireysel ve toplumsal değerleri, doğrulukları ve yanlışlıklarıyla, iyilikleri ve kötülükleriyle, güzellikleri ve çirkinlikleriyle seçecektir. Aynaya bakan insan, orada, tüm yanlarıyla evrenin küçük bir örneğini görecektir. Bu nedenledir ki, en güzel, en olgun ve en yetkin bir ülküyü arayan insan, onu da olsa olsa ancak aynanın kendine yansıttığı kendi kişiliğinde bulacaktır.

Mevlâna şöyle diyor:

" Ey Tanrı sırlarının kitabı; ey şahane güzelliğin aynası olan insan! Âlemde ne varsa senden ayrı değildir; ne istiyorsan kendinden iste ki, aradığın hep sensin. "

Bu gerçeğin bilincine varan insan, diğer insanları hor görmeyip aralarında ayırım yapmayacağı gibi, insanlığa yakışmayan davranışlardan da çekinmeyi bilecektir. Bu girişiminde yanılgılarından sıyrılacak, kötülüklerden ve çirkinliklerden arınacak, kendini toplumunun ve insanlığın genel yararına adayarak evrim doğrultusunda olumlu aşamalara ulaşacaktır.